

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Stemmen op een held: Een onderzoek naar de invloed van voorkeurstemmen op specifieke achterban vertegenwoordiging
Vugt, Huib van

Citation

Vugt, H. van. (2022). *Stemmen op een held: Een onderzoek naar de invloed van voorkeurstemmen op specifieke achterban vertegenwoordiging*.

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master thesis in the Leiden University Student Repository](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3250682>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Stemmen op een held

Een onderzoek naar de invloed van voorkeurstemmen op specifieke achterban vertegenwoordiging

Naam: Huib J.P. van Vugt

Studentnummer: s1656872

Datum: 17-01-2022

Woorden: 9529

Abstract

Herkozen worden is een van de belangrijkste doelen van parlementariërs: alleen als zij daarin slagen, kunnen zij hun andere doelen binnen het parlement verwezenlijken. Om de kans op herkiezing te vergroten kunnen parlementariërs zich opwerpen als *constituancy servant*, als vertegenwoordiger van de belangen van een specifieke achterban. Zo kunnen zij voorkeurstemmen uit die achterban vergaren. Onderzoek naar het verband tussen voorkeurstemmen en vertegenwoordiging in het Nederlandse parlement aan de hand van de vraag in hoeverre regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau kan worden verklaard door voorkeurstemmen ontbrak vooralsnog. Dit onderzoek vult die leemte.

Het Nederlandse kiesstelsel is meteen een *least-likely case*: het geeft weinig prikkels om voorkeurstemmen te vergaren doordat de partij en niet de kiezer leidend is bij het opstellen van de kieslijst. Het effect van voorkeurstemmen op regionale vertegenwoordiging is onderzocht door kwantitatieve en kwalitatieve analyse van 630 parlementaire vragen uit de kabinetsperiode Rutte II (november 2012 - oktober 2017). De parlementariër die de vraag stelde en de regio (Kieskring) waar de vraag betrekking op had zijn in kaart gebracht. Zo kon het verband worden onderzocht tussen het relatief aantal voorkeurstemmen dat de parlementariër kreeg uit die regio en het aantal vragen dat hij ten behoeve van die regio stelde. Daarnaast zijn de positie (coalitie/oppositie), de lijstzekerheid, de link met de regio en de expertise van de parlementariër als variabelen toegevoegd aan de dataset om het effect van die variabelen op het aantal vragen in de analyse mee te kunnen nemen.

De conclusie luidt dat voorkeurstemmen uit een regio een positief significant effect hebben op het aantal ten behoeve van die regio gestelde parlementaire vragen.

Inleiding

Bij het stemmen voor de Tweede Kamerverkiezingen in Nederland kan de kiezer een voorkeurstem uitbrengen: de kiezer stemt dan niet op de lijsttrekker, maar op een andere kandidaat van de lijst. Met het uitbrengen van voorkeurstemmen proberen kiezers de samenstelling van de Tweede Kamer naar hun hand te zetten. In welke mate deze ‘voorkeurstemmers’ vervolgens hun stemmen zien worden omgezet in concrete vertegenwoordiging in het parlement is nog onduidelijk. Dit onderzoek richt zich daarom op de vraag in hoeverre voorkeurstemmen uit een bepaalde regio effect hebben op de mate waarin de belangen van die regio op nationaal niveau - in de Tweede Kamer - worden vertegenwoordigd. Met andere woorden: in dit onderzoek wordt achterban geconceptualiseerd als de regio waar de voorkeurstem vandaan komt.

De voorkeurstem is niet alleen voor de kiezer van belang, ook voor de met voorkeurstemmen gekozen de parlementariër brengt het voordelen met zich mee: wanneer parlementariërs hun legitimiteit weten te vergroten door middel van het behalen van voorkeurstemmen maakt dit de kans groter dat ze herkozen worden bij volgende verkiezingen (Borghetto *et al.*, 2020, p. 22). Onderzoek naar een verklaring voor wat parlementariërs motiveert een regionale achterban te vertegenwoordigen richt zich tot op heden onder andere op de lijstzekerheid, link met het district, expertise en coalitie/oppositie lidmaatschap van de parlementariër (Borghetto *et al.*, 2020; Russo, 2011; Zittel *et al.*, 2019). Alhoewel al deze factoren - in meer of mindere mate - de parlementariër zullen motiveren, zeggen zij niets over het effect van het aantal voorkeurstemmen uit een bepaalde regio. In dit onderzoek wordt dat effect onderzocht aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

In hoeverre kan regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau worden verklaard door voorkeurstemmen?

Om erachter te komen in welke mate een parlementariër daadwerkelijk een regionale achterban vertegenwoordigt worden zijn werkzaamheden bestudeerd. Hieronder worden onder andere zijn optreden in debatten, zijn stemgedrag over wetsvoorstellen en het stellen van parlementaire vragen geschaard (Otjes en Louwerse, 2018, p. 498). Parlementaire vragen worden door de aard van de handeling – *low cost* – gezien als een geschikt middel om parlementaire activiteit en daarmee vertegenwoordiging te meten.

Doordat regionale vertegenwoordiging aan de hand van voorkeurstemmen wordt onderzocht, wordt niet elke parlementariër meegenomen in de analyse. Aangezien vanwege de aard van het Nederlandse kiesstelsel een stem op de lijsttrekker vooral moet worden gezien als stem op de partij, worden de stemmen op de lijsttrekker niet als voorkeurstem aangemerkt, ook al zullen sommige kiezer ongetwijfeld echt een voorkeur voor de lijsttrekker hebben. Ook de kandidaten op de lijst die na hun verkiezing plaats hebben genomen in het kabinet worden uitgesloten van de analyse omdat bewindspersonen geen vertegenwoordigende, maar een uitvoerende functie hebben. Op deze uitzonderingen na worden alle parlementariërs die in de Tweede Kamer hebben plaatsgenomen meegenomen in het onderzoek.

Met de beantwoording van de onderzoeksvraag worden de in de bestaande literatuur gegeven verklaringen van het aantal achterban georiënteerde parlementaire vragen aangevuld met een verklaring van die vragen vanuit het specifieke effect van voorkeurstemmen uit een regionale achterban. Wanneer het effect van voorkeurstemmen uit een regionale achterban op vertegenwoordiging van die achterban in de Tweede Kamer is vastgesteld, kan dit worden meegenomen in komende verklaringen van het aantal achterban georiënteerde parlementaire vragen van een parlementariër. Dit onderzoek levert op die manier een bijdrage aan de verklaring voor het gedrag van parlementariërs tijdens het stellen van parlementaire vragen. Daarnaast maakt dit onderzoek ook voor de kiezer duidelijk wat het effect is van zijn

voorkeurstem: levert een voorkeurstem gegeven vanuit een bepaalde regio ook daadwerkelijk meer vertegenwoordiging van de belangen van die specifieke regio op in de Tweede Kamer?

De conclusie van dit onderzoek is dat voorkeurstemmen uit een regio een positief significant effect hebben op het aantal gestelde regionaal georiënteerde parlementaire vragen. Hoe meer voorkeurstemmen een parlementariër uit een regionale achterban krijgt, hoe groter de kans is dat die parlementariër ook echt voor de belangen van die regio in de Tweede Kamer zal opkomen.

Theoretisch kader

Wat parlementariërs drijft houdt onderzoekers al lange tijd bezig (Borghetto *et al.*, 2020, p. 10). De drijfveren van parlementariërs kunnen worden gedefinieerd als de doelen die zij voor zichzelf stellen. In de literatuur worden drie algemene doelen die parlementariërs nastreven onderscheiden: invloed krijgen binnen het parlement, goed beleid maken en herkozen worden (Fenno, 1973). Deze doelen worden aangevuld door Strøm (1997) die stelt dat er niet drie, maar vier doelen te onderscheiden zijn: *party office*, *legislative office*, opnieuw geselecteerd worden en tot slot herkozen worden. Bij *party office* is het doel een positie binnen de partij verkrijgen in het parlement, zoals partijleider worden of plaatsnemen in een commissie (Strøm, 1997, p. 160). *Legislative office* wordt gezien als het behalen van posities waar niet de partij, maar het parlement als geheel over beslist. Voorbeelden hiervan zijn als Kamervoorzitter of als voorzitter van een commissie gekozen worden (Strøm, 1997, p. 160). De doelen opnieuw geselecteerd worden en herkozen worden zijn cruciaal voor het behalen van de overige doelen. Om deze reden worden opnieuw geselecteerd worden en herkozen worden niet als losstaande doelen gezien, maar als middel om de andere parlementaire doelen te bereiken (Kam, 2009).

Welke doelen een parlementariër nastreeft is afhankelijk van de rol die de betreffende parlementariër zich aanmeet. Die rol oriëntatie van parlementariërs wordt opgedeeld in twee stromingen: zelfperceptie of zelfdefinitie van een parlementariër en een rol als strategisch plan voor actie (Russo, 2011, p. 291).

De zelfperceptie of zelfdefinitie van een parlementariër heeft als kenmerk dat ze uitgaat van het marginaliseren van de belangen van de partij. De prikkels die bepalen wat een parlementariër doet binnen of naast de politieke kaders gecreëerd door de partij zijn hierin leidend (Norton, 1997, p. 19). In de rol strategisch plan voor actie wordt strategie gedefinieerd als een persoonlijk

gemotiveerd plan van de individuele parlementariër om het meest efficiënt en succesvol te kunnen handelen in het bereiken van de persoonlijk gestelde doelen (Strøm, 1997, p. 158).

Een van de rollen die een parlementariër kan aannemen is die van *constituency servant*, dat wil zeggen vertegenwoordiger van een achterban (Searing, 1994). Parlementariërs die de rol van *constituency servant* aannemen ondernemen vaak activiteiten die hun beeld van *constituency servant* vergroten om zo hun kans op herkiezing te vergroten (De Winter en Dumont, 2006, p. 967).

In het proces om herkozen te worden hangt het gedrag – en welke rol daarmee aangemeten wordt - van een parlementariër sterk af van de institutionele omgeving waarbinnen geopereerd wordt (Fernandes *et al.*, 2018, p. 675). Zo zijn - afhankelijk van het institutionele systeem - de politieke partij of de kiezer doorslaggevend in het bepalen van het gedrag van een parlementaire (Carey, 2007). Dit leidt tot twee vormen van representatie: *partisan representation* en *dyadic representation* (Borghetto *et al.*, 2020, p.12). *Partisan representation* gaat ervan uit dat parlementariërs leden van een team zijn die samen nationale coalities van kiezers vertegenwoordigen. *Dyadic representation* ziet parlementariërs als individuele actoren die afhankelijk zijn van een lokale achterban (Zittel *et al.*, 2019).

In systemen waarin de kiezer doorslaggevend is - en er dus sprake is van *dyadic representation* - kiezen burgers één vertegenwoordiger. Deze vertegenwoordiger is afhankelijkheid van die lokale achterban en zal de belangen van die achterban dus vertegenwoordigen in het parlement (Soroka *et al.*, 2009, p. 566). Uit onderzoek gedaan in *first past the post* systemen - die over het algemeen gezien worden als *dyadic* - in onder andere Canada, het Verenigd Koninkrijk en Nieuw-Zeeland blijkt dat in die systemen sterke prikkels aanwezig zijn voor parlementariërs om hun regionale achterban te vertegenwoordigen (Heitshusen *et al.*, 2005, p. 38).

Het vertegenwoordigen van een regionale achterban kan een parlementariër op een informele en formele manier invullen. Voorbeelden van informele handelingen gericht op een regionale achterban zijn langsgaan in de regio om lokale ceremonies te begeleiden, het bijwonen van sportactiviteiten, begrafenissen en bruiloften (De Winter en Dumont, 2006, p. 968). Kortom, handelingen die niet tot de officiële parlementaire activiteiten gerekend worden. Formele handelingen hebben betrekking op de werkzaamheden van een parlementariër binnen het parlement. Dit zijn onder andere het participeren in debatten, stemgedrag tijdens wetsvoorstellen en het stellen van parlementaire vragen (Otjes en Louwerse, 2018, p. 498).

In West-Europese parlementaire democratieën zijn partijen voornamelijk leidend en wordt uitgegaan van *partisan representation* (Borghetto *et al.*, 2020, p. 12). Parlementariërs richten zich in deze systemen voornamelijk op wat de partijachterban belangrijk vindt, los van de geografische herkomst van deze groep (Däubler, 2020). Een parlementariër die om zijn doelen te bereiken herkozen wil worden, zal zich bij zijn parlementaire handelingen dus niet primair richten op de vertegenwoordiging van een regionale achterban, maar op de partijbelangen.

Desalniettemin zijn er ook in stelsels van *partisan representation* prikkels voor individuele parlementariërs om een regionale achterban te vertegenwoordigen. Wanneer parlementariërs hun legitimiteit weten te vergroten door middel van het behalen van voorkeurstemmen maakt dit de kans groter dat ze opnieuw geselecteerd worden door de partij en zo herkozen worden bij volgende verkiezingen (Borghetto *et al.*, 2020, p. 22).

Voor het behalen van voorkeurstemmen kan een parlementariër – ook in een *partisan representation* stelsel – de rol van *constituency servant* op zich nemen. In het parlementaire handelen zal een parlementariër dan een regionale achterban vertegenwoordigen om zo meer voorkeurstemmen te vergaren. Zoals eerder besproken zijn voorbeelden van die handelingen

het participeren in debatten, stemgedrag tijdens wetsvoorstellen en het stellen van parlementaire vragen.

Onderzoek naar parlementair handelen heeft zich tot op heden gericht op alle drie de bovengenoemde voorbeelden. Gedrag binnen debatten is gebruikt om onder andere het gedrag van vrouwelijke parlementariërs te verklaren ten opzichte van de vertegenwoordiging van vrouwen in het algemeen (Tremblay, 1998) of de schakel van informatie en belangen tussen nationaal en supranationale parlementen te duiden (Auel *et al.*, 2015).

Stemgedrag van parlementariërs is gebruikt om te verklaren waarom en hoe ingenomen standpunten op individueel niveau veranderen door de tijd heen (Schwarz *et al.*, 2010). Andersom is gepoogd stemgedrag te verklaren aan de hand van opleidingsniveau (Goodwin, 2015).

De bestudering van parlementaire vragen om parlementair handelen te verklaren komt in de literatuur vaak voor. Hierbinnen wordt onderscheid gemaakt tussen mondelinge- en schriftelijke parlementaire vragen. Mondelinge vragen zijn in de praktijk beperkt omdat ze alleen op bepaalde – daarvoor gereserveerde - momenten gesteld kunnen worden (Rozenberg en Martin, 2011, p. 397). Schriftelijke vragen daarentegen worden niet begrensd door de parlementaire agenda (Otjes en Louwerse, 2018, p. 498). Daarnaast worden ze gezien als een *low-cost* activiteit doordat ze de parlementariër – ten opzichte van de andere parlementaire handelingen – weinig tijd en moeite kosten (Vliegthart *et al.*, 2011, p. 373).

Schriftelijke parlementaire vragen zijn daarom een geschikt middel om regionale belangen te vertegenwoordigen in de hoop daarmee meer voorkeurstemmen te vergaren en zo de kans om herkozen te worden te vergroten. In electorale systemen waarin kiezers de mogelijkheid hebben voorkeurstemmen uit te brengen komen achterban georiënteerde parlementaire vragen dan ook vaker voor dan wanneer geen voorkeurstemmen mogelijk zijn (Borghetto *et al.*, 2020, p. 13).

Alhoewel voorkeurstemmen een belangrijke rol hebben bij de verklaring van achterban georiënteerde parlementaire vragen is dit niet de enige factor die een rol speelt (Borghetto *et al.*, 2020, p.13). De electorale zekerheid van een parlementariër draagt ook in belangrijke mate bij aan het aantal achterban georiënteerde parlementaire vragen die hij stelt. Uit onderzoek gedaan in Italië en blijkt dat parlementariërs die prominente leiders zijn binnen de partij minder geneigd zijn een specifieke achterban te vertegenwoordigen (Russo, 2011). Ook in Portugal heeft electorale zekerheid een impact op de mate waarin parlementariërs vragen stellen ten behoeve van een regionale achterban (Fernandes *et al.*, 2018). Uit onderzoek blijkt echter dat in het Verenigd Koninkrijk en in Ierland geen relatie bestaat tussen electorale zekerheid en achterban georiënteerde parlementaire vragen (Kellermann, 2016; Martin, 2011). Of parlementariërs in de coalitie of oppositie zitten speelt ook een rol. In Ierland stellen regeringspartijen meer achterban georiënteerde vragen (Martin, 2011), terwijl in Italië en Duitsland leden van oppositiepartijen juist meer achterban georiënteerde vragen stellen (Russo, 2011; Zittel *et al.*, 2019). In hoeverre een parlementariër een link heeft met de achterban die hij vertegenwoordigt heeft ook impact op het aantal achterban georiënteerde vragen dat een parlementariër stelt. Wanneer een parlementariër woont in de regio van zijn achterban zal hij sneller vragen stellen die ten behoeve van die regio dan wanneer hij daar niet woont (Russo, 2011). De expertise van een parlementariër bepaalt mede het aantal vragen dat een parlementariër over dit onderwerp stelt. Wanneer een parlementariër in een commissie zit of een portfolio heeft dat over een specifieke achterban gaat, zal hij hier meer vragen over stellen (Kellermann, 2013; Soroka *et al.*, 2009).

Overige factoren die een rol kunnen spelen bij het aantal achterban georiënteerde vragen dat een parlementariër stelt zijn de centralisatie van de kandidaatselectie, de grootte van de partij, de positionering van de achterban op de stad-plattelandschaal, het geslacht van de

parlementariër, het aantal keren dat een onderwerp in de media verschijnt, opleidingsniveau en onderlinge partijcompetitie (Borghetto *et al.*, 2020, pp. 13-14).

Niet alleen in *dyadic representation* systemen, maar ook in *partisan representation* systemen kunnen parlementariërs belang hebben bij het verkrijgen van voorkeurstemmen. Zo werd eerder al opgemerkt dat wanneer een parlementariër zich de rol van *constituency servant* aanmeet, hij ook meer actie zal ondernemen om die achterban te vertegenwoordigen. Doordat *constituency servant* een rol is die op elk moment in een politieke carrière kan worden aangenomen, kan ook de parlementariër die in eerste instantie niet uit is op die rol, deze toch later aannemen en er naar gaan handelen. Dat zal zich voordoen indien de parlementariër een groot deel van zijn stemmen uit een bepaald gebied krijgt of blijkt te krijgen (De Winter en Dumont, 2006, p. 967).

Hieruit volgt de hypothese:

Hoe meer voorkeurstemmen een parlementariër krijgt vanuit een regionale achterban, hoe vaker de parlementariër de belangen van die achterban zal vertegenwoordigen in het parlement door het stellen van parlementaire vragen.

Casusselectie

Least likely-case

In hoeverre regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau verklaard kan worden door het aantal voorkeurstemmen uit die regio wordt onderzocht aan de hand van een *least-likely case*. Een *least-likely case* is een casus waarin niet verwacht wordt dat een fenomeen zich voordoet, maar dit toch het geval is (Gerring, 2007, p. 232). Het onderzochte fenomeen is regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau. De bestudeerde casus voor dit onderzoek is Nederland. Om verschillende redenen is regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau in Nederland niet waarschijnlijk en kwalificeert het dus als *least-likely case*. Twee factoren zijn daarbij (vooral) bepalend: de inrichting van het Nederlandse kiesstelsel en het gedrag van Nederlandse kiezers (Louwerse en Otjes, 2016, p. 783).

Allereerst kan Nederland bij het verdelen van de zetels na de Tweede Kamer verkiezingen worden gezien als een *single district* (Andeweg, 2005, p. 497). Dit houdt in dat de stemmen vanuit het hele land bij elkaar worden opgeteld en pas daarna worden de zetels over de partijen worden verdeeld. Doordat Nederland bij de zetelverdeling als een geheel wordt beschouwd hebben parlementariërs weinig prikkels om zichzelf te zien als vertegenwoordigers van een regionale achterban binnen Nederland (Thomassen en Andeweg, 2004, p. 53). Ze zijn namelijk niet afhankelijk van stemmen uit een specifieke regio, maar van stemmen uit Nederland als geheel. Dit maakt het onwaarschijnlijk dat parlementariërs regionale belangen vertegenwoordigen op nationaal niveau.

Naast het feit dat Nederland kwalificeert als *single district* heeft het Nederlandse kiesstelsel nog een kenmerk waardoor regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau onwaarschijnlijk is: de drempelwaarde voor een zetel verkregen uit voorkeurstemmen. Voor een parlementariër is

het namelijk niet voldoende dat hij meer voorkeurstemmen krijgt dan zijn partijgenoten: hij moet ook een bepaald quotum halen. In Nederland worden de zetels van partijen pas toegekend aan kandidaten op basis van het aantal voorkeurstemmen dat zij hebben verkregen, als die kandidaten aan voorkeurstemmen meer dan 25% van het electorale quotum voor één zetel behalen (Louwerse en Otjes, 2016, p. 783). Naast het behalen van een kwart van de stemmen nodig voor een zetel moet de kandidaat ook nog lid zijn van een partij die in totaal één zetel haalt (Van Holsteyn en Andeweg, 2012, p. 168). Dit zorgt er in de praktijk voor dat voorkeurstemmen zelden doorslaggevend zijn bij de samenstelling van de Tweede Kamer en kandidaten bijna nooit hun plaats op de kieslijst ontstijgen (Andeweg en Thomassen, 2011, p. 661). Het gedrag van de kiezer speelt een rol bij de verklaring waarom Nederland een *least-likely case* is wanneer het op regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau aankomt. Alhoewel elke stem in theorie een voorkeurstem is – aangezien stemmen op een partij niet mogelijk is – wordt van de mogelijkheid tot het uitbrengen van een echte voorkeurstem (een voorkeurstem op een andere kandidaat dan de lijsttrekker) door de kiezer bijna geen gebruik van gemaakt. In de verkiezingen van 2003 tot en met 2010 schommelde het percentage voorkeurstemmen tussen de 15% en 25% (Van Holsteyn en Andeweg, 2012, p. 170).

Dit alles bij elkaar – de inrichting van het Nederlandse kiesstelsel en het gedrag van Nederlandse kiezers – zorgt ervoor dat de Nederlandse Tweede Kamer een representatief voorbeeld van een *least-likely case* is wanneer regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau moet worden verklaard aan de hand van voorkeurstemmen. Naast de keuze voor de Tweede Kamer moeten - om regionale vertegenwoordiging te kunnen onderzoeken - nog twee concepten verder gespecificeerd worden: de regio en de vertegenwoordiging.

Regio 's: indeling naar Kieskringen

De regio moet in het geval van Nederland – doordat het een *single district* is – bepaald worden aan de hand van alternatieve scheidslijnen binnen Nederland. Dit kunnen - onder andere- de provincie, Kieskring of gemeente zijn. Een scheidslijn aan de hand van de provinciale indeling is ongeschikt omdat provincies te groot zijn en zo geen recht zou worden gedaan aan regionale vertegenwoordiging. De regionale verschillen binnen provincies als Zuid-Holland (Rotterdam/Den Haag/Westland), Noord-Brabant (West-Brabant/Oost-Brabant), Gelderland (Veluwe/Achterhoek) en Overijssel (Twente en de rest) zijn hier een voorbeeld van. Gemeenten zijn juist weer te klein om een accuraat beeld te krijgen van regionale vertegenwoordiging. Zo bestond de provincie Groningen tussen 2012 en 2017 uit meer dan twintig gemeenten, hierdoor zou een regio zó specifiek worden dat de kans dat parlementariërs de belangen van die regio zouden vertegenwoordigen in het nationale parlement verwaarloosbaar is. Kieskringen zijn voor dit onderzoek daarentegen de ideale middenweg: zij delen de provincies voldoende op en zij voegen de – te kleine – gemeenten samen. Nederland bestaat uit twintig Kieskringen die vernoemd zijn naar de gemeente waar het hoofdstembureau staat: Groningen, Leeuwarden, Assen, Zwolle, Lelystad, Nijmegen, Arnhem, Utrecht, Amsterdam, Haarlem, Den Helder, Den Haag, Rotterdam, Dordrecht, Leiden, Middelburg, Tilburg, Den Bosch, Maastricht en Bonaire.

Conceptualisering van vertegenwoordiging: parlementaire vragen

Vertegenwoordiging door parlementariërs in de Tweede Kamer kan op verschillende manieren geconceptualiseerd worden. De meest voorkomende manier hiervoor is de bestudering van de parlementaire handelingen die een parlementariër verricht. Onder parlementaire handelingen worden verstaan stemmingen, speeches, commissiewerk, deliberatie van wetsvoorstellen, indiening van moties en het stellen van parlementaire vragen (Borghetto en Lisi, 2018, p. 870). Parlementaire vragen worden - ten opzichte van de andere parlementaire activiteiten - minder

beïnvloed door de partij (Borghetto *et al.*, 2020). Daardoor krijgt de individuele parlementariër met het stellen van die vragen meer de kans zijn of haar persoonlijke agenda te ontwikkelen (Fernandes *et al.*, 2018, p. 676). Daarnaast zijn parlementaire vragen een - in aantal onbegrensd - *low cost* activiteit. Hierdoor kunnen parlementariërs snel anticiperen op recente gebeurtenissen (Borghetto *et al.*, 2020). Dit vergroot de kans dat recente regionale gebeurtenissen onderwerp worden van parlementaire vragen.

De parlementaire vragen die zijn gebruikt voor dit onderzoek zijn allemaal gesteld in de kabinetsperiode van Rutte II (5 november 2012 – 26 oktober 2017). Voor dit kabinet is gekozen omdat het een van de weinige kabinetten is in de meer recente Nederlandse parlementaire geschiedenis die zijn volledige regeringstermijn heeft afgemaakt. In deze periode zijn in totaal maar liefst meer dan 12.000 parlementaire vragen gesteld. Onderzoek van al die vragen valt buiten het bestek van dit onderzoek en daarom is gekozen voor een onderzoek op basis van een willekeurige selectie van 630 parlementaire vragen gesteld ‘tijdens’ Rutte II. .

Methode

Bij de beantwoording van de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van twee verschillende manieren van data verzamelen: de kwantitatieve en de kwalitatieve manier van dataverzameling. Beide manieren worden hierna besproken. Vervolgens worden beide manieren met elkaar vergeleken om zo de verschillen in uitkomst van beide datasets bij toepassing op dezelfde vragen dataset te verklaren. Tot slot wordt het in kaart brengen van het aantal voorkeurstemmen per parlementariër en de overige controlevariabelen toegelicht.

De kwantitatieve analyse

Bij de kwantitatieve analyse is gebruik gemaakt van het dataverwerkingsprogramma Excel. De geselecteerde gestelde parlementaire vragen zijn in dat programma ingevoerd. De parlementaire vragen zijn als Pdf-bestand gedownload van de website van de Tweede Kamer der Staten Generaal. De vragen zijn geanalyseerd door middel van het doorzoeken op woorden. De woorden waarop is gezocht dienden aanknopingspunten te omvatten voor regionale vertegenwoordiging en daarom is gekozen om de tekst te doorzoeken op het meest voor de hand liggende aanknopingspunt bij regionale vertegenwoordiging: de verschillende Nederlandse woonplaatsen. Daartoe zijn de 2503 Nederlandse plaatsnamen (peiljaar 2013) handmatig per Kieskring gecategoriseerd. Deze plaatsnamen zijn ontleend aan de website van het CBS Dataportaal (z.d.). Alle parlementaire vragen zijn vervolgens voor elke Kieskring – met de daarin ondergebrachte plaatsnamen - doorzocht. Wanneer er een plaatsnaam voorkwam in de tekst van de parlementaire vraag is genoteerd wie deze vraag heeft gesteld.

Wanneer meer parlementariërs hun naam hadden verbonden aan een vraag, is die vraag bij alle indieners als vraag genoteerd: een vraag ingediend door vier parlementariërs is dus vier keer als vraag genoteerd.

Zo is een kwantitatief beeld verkregen van het aantal parlementaire vragen dat over regionale zaken gaat en wie die vragen hebben gesteld. Bij de kwantitatieve methode kunnen de volgende kanttekeningen worden gemaakt. Als in één vraag plaatsnamen worden genoemd die tot verschillende Kieskringen behoren, is de vraag voor beide Kieskringen genoteerd. Als in een parlementaire vraag verschillende vragen gesteld worden, wordt deze vraag - ongeacht het aantal subvragen - als een vraag gerekend. De kwantitatieve methode brengt nog twee nadelen met zich mee die niet op een kwantitatieve manier verholpen kunnen worden.

Ten eerste maakt deze methode geen onderscheid tussen verschillende gemeente met dezelfde naam of een stad binnen de gemeente met dezelfde naam (Oosterhout, Bergen, Utrecht etc.). Ten tweede maakt het programma in beginsel geen onderscheid tussen plaatsnamen die delen van of volledig dezelfde naam hebben (Haarlem en Haarlemmermeer). In beide gevallen zal dit door het programma tot de gemeente Haarlem worden gerekend. Door de tekst niet op de algemene lettercombinatie 'Haarlem' te doorzoeken, maar gebruik te maken van de zoekoptie 'identieke celinhoud' en 'identieke hoofdletter/kleine letters' kon het laatstgenoemde probleem in de uitgevoerde kwantitatieve analyse van dit onderzoek worden voorkomen.

De nadelen van kwantitatieve tekstanalyses konden dus niet volledig worden voorkomen. Om deze nadelen te compenseren en om de mogelijkheid te creëren om beide methoden met elkaar te vergelijken, is aan de analyse ook een kwalitatief deel toegevoegd.

De kwalitatieve analyse

De kwalitatieve analyse is uitgevoerd met dezelfde set parlementaire vragen als de kwantitatieve analyse. De parlementaire vragen zijn één voor één bestudeerd en bij elke vraag is genoteerd wie deze heeft gesteld. Ook in deze analyse is wanneer meer parlementariërs hun naam hadden verbonden aan een vraag, die vraag bij alle indieners als vraag genoteerd.

Daarna is genoteerd of deze parlementaire vraag toe te spitsen was op een van de twintig Kieskringen. Was dit het geval, dan is dit genoteerd als een parlementaire vraag over de betreffende Kieskring. Werden er meer plaatsnamen of andere kenmerken van een regionale achterban vermeld die tot verschillende Kieskringen gerekend moeten worden, dan is die vraag toegerekend aan alle betreffende Kieskringen. De kwalitatieve analyse bood op een aantal punten voordelen ten opzichte van de kwantitatieve analyse. Als eerste bood de kwalitatieve analyse de mogelijkheid tot interpretatie van de parlementaire vraag door de onderzoeker. Daarnaast speelde ook het probleem van ambiguïteit omtrent dubbele of dezelfde naamgeving bij de kwalitatieve analyse geen rol aangezien dit door de onderzoeker gefilterd kon worden. Daardoor werden er bij de kwalitatieve analyse minder ‘fouten’ gemaakt. Nadeel van deze methode was de beperkte n : het is een behoorlijk arbeidsintensieve methode.

Verschillen tussen de datasets

De voor- en nadelen van beide dataverzamelingmethoden zijn kort besproken, maar hoe deze methoden tot verschillen leidden in het onderhavige onderzoek is daarmee nog niet verklaard. Deze verschillen bleken te kunnen worden herleid naar twee belangrijke oorzaken: bronvermeldingen in de tekst van een parlementaire vraag en in de vragen genoemde namen van bedrijven, instanties en bewoners.

Bronvermelding in een parlementaire vraag kon om de volgende reden voor een verschil zorgen in de kwantitatieve en kwalitatieve dataset. In veel parlementaire vragen werd met een voetnoot verwezen naar een (lokale) krant of nieuwswebsite. In de kwalitatieve analyse kon deze referentie worden gebruikt om bij dezelfde plaatsnamen in verschillende Kieskringen uit te maken over welke Kieskring het ging. Een voorbeeld hiervan is de plaatsnaam Beers. Deze komt zowel in Friesland als in Limburg voor en dus in twee verschillende Kieskringen. Als uit de vraag zelf niet duidelijk werd over welke van de twee het ging, is naar de referentie gekeken.

Vermelde de vraag een bericht van Omroep Limburg over Beers, dan volgde een notering als een parlementaire vraag over Kieskring Limburg. Bood ook de referentie geen uitsluitsel, dan werd het originele mediabericht opgezocht. Bij de kwantitatieve analyse kon deze correctie niet worden aangebracht. In het geval van Omroep Limburg was dat niet problematisch omdat het dataverwerkingsprogramma nog steeds ‘Limburg’ leest en codeert. Het probleem ontstond pas wanneer de parlementaire vraag niet over de regio Limburg ging, maar wel als voetnoot Omroep Limburg als bron had staan: bij de kwalitatieve analyse zou dit niet zijn gecodeerd als Kieskring Limburg, maar bij de kwantitatieve analyse werd het dat wel. Namen van bedrijven, instanties en bewoners zorgden ook voor verschil tussen de twee datasets. Doordat werd gezocht op plaatsnamen zijn bedrijven en instanties die een plaatsnaam in hun naam hebben in beide analyses gecodeerd als vraag over de bij die plaatsnaam behorende Kieskring. Er deed zich ook een verschil voor wanneer een bedrijf of instantie overduidelijk betrekking had heeft op een bepaalde Kieskring, maar in zijn naam geen plaatsnaam heeft. Voorbeelden hiervan zijn de NAM voor Groningen of namen van ziekenhuizen zoals HMC of LUMC. Wanneer alleen de afkorting in de parlementaire vraag werd gebruikt herkende de kwantitatieve analyse dit niet als behorende bij een Kieskring, maar de kwalitatieve analyse herkende dat wel. Ook kwam het voor dat – doordat er gebruik is gemaakt van de ‘identieke celinhoud’ - namen van bewoners van regionale gebieden tot verschil leidden. Wanneer in de vraag gesproken werd over ‘Groningers’ negeerde de kwantitatieve analyse dit, terwijl de kwalitatieve analyse dit wel herkende als een regionale vraag.

Bovengenoemde oorzaken zorgden voor verschil tussen beide analyses in het specifieke geval van onderzoek naar regionale achterban vertegenwoordiging door middel van parlementaire vragen. Deze verschillen bleken echter marginaal doordat in een parlementaire vraag zelden alleen de NAM, Groningers of het LUMC genoemd worden. Vaak was het een combinatie van vragen binnen één parlementaire vraag waarin deze begrippen genoemd werden. Zodoende

werd – onderaan de streep – de betreffende parlementaire vraag in de meeste gevallen voor beide analyses tot dezelfde Kieskring gerekend.

Onafhankelijke variabelen en controlevariabelen

Nadat de parlementaire vragen aldus kwantitatief en kwalitatief per kieskring zijn geanalyseerd zijn ze afgezet tegen het aantal voorkeurstemmen dat de parlementariërs die de vragen stelden uit die Kieskring kregen. Daarvoor zijn voorkeurstemmen per parlementariër voor elke Kieskring genoteerd ten opzichte van het totaal aantal verkregen voorkeurstemmen op landelijk niveau. De daarvoor benodigde data is ontleend aan het proces-verbaal van de uitslag van de Tweede Kamer verkiezingen van 2012 op de website van de Kiesraad.

Andere variabelen die het aantal regionaal georiënteerde parlementaire vragen kunnen verklaren zijn lijstzekerheid, een link met het district, expertise en coalitie/oppositie. Deze gegevens zijn bijgevoegd als controlevariabelen.

Lijstzekerheid is als controlevariabele meegenomen omdat het effect hiervan op regionale achterban vertegenwoordiging nog onduidelijk is. In Portugal heeft lijstzekerheid invloed op het aantal regionale parlementaire vragen (Fernandes *et al.*, 2018), terwijl in het Verenigd Koninkrijk en Ierland lijstzekerheid geen invloed heeft (Kellermann, 2016; Martin, 2011). Lijstzekerheid wordt relatief gemeten per parlementariër door de lijstplaats van de betreffende parlementariër te delen door het aantal door zijn partij verkregen zetels. Een waarde dicht bij 0 is dus lijstzeker en een waarde rond de 1 lijstonzeker. Het kan voorkomen dat sommige parlementariërs een waarde hoger dan 1 hebben, omdat deze later in de Tweede Kamer hebben plaatsgenomen als vervanger en een originele lijstplaats hoger dan het behaalde zetelaantal van de partij hebben.

Wanneer een parlementariër een link met het district – in dit geval Kieskring – heeft kan dit invloed hebben op de mate waarin de parlementair dit district vertegenwoordigd. Zo blijkt uit eerder onderzoek dat wanneer een parlementariër woont in de regio van zijn achterban, deze persoon meer vragen over de belangen van die achterban stelt (Russo, 2011). In het onderhavige onderzoek is er voor gekozen om de link met het district op te delen in of parlementariërs er wonen of er geboren zijn. Beide worden dus apart meegenomen in de analyse. De woonplaats van de parlementariërs is ontleend aan het proces-verbaal van de uitslag van de Tweede Kamer verkiezingen van 2012. Hun geboorteplaats is ontleend aan de website *www.parlement.com*. Wanneer een parlementariër geboren is of woont in een kieskring wordt deze gecodeerd als 1, zo niet dan als 0.

Als een parlementariër een bepaalde expertise heeft kan dit ook invloed hebben op het aantal regionale gerichte parlementaire vragen. Ook wanneer een parlementariër in een commissie zit die over een specifieke achterban gaat, zal deze persoon hier meer parlementaire vragen over stellen (Soroka *et al.*, 2009).

Kamercommissies die een regionale achterban of regionaal onderwerp dekten in de periode 2012-2017 waren de commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de commissie voor Koninkrijksrelaties (KOREL). SZW is toe te spitsen op Kieskringen waar relatief veel werkloosheid en armoede is, denk aan Den Haag, Rotterdam en Groningen. Zitting in de commissie KOREL had naar verwachting een impact omdat vragen over de openbare lichamen van het Nederlandse Koninkrijk – Saba, Sint Eustatius en Bonaire – onder de Kieskring Bonaire vallen. Wanneer een parlementariër lid is van een van deze commissies wordt dit als gecodeerd als 1, is hij geen lid van deze commissies dan wordt dat gecodeerd als 0. Wederom worden – net als bij de link met een district – beide expertises los gecodeerd om een accuraat beeld te krijgen van de impact van beide commissies. De gegevens over het commissielidmaatschap zijn gevonden op de website van de Tweede Kamer. Door middel van

de website *www.waybackmachine.org* is de samenstelling van betreffende Kamercommissies – zoals vermeld op de website van de Tweede Kamer - voor het jaar 2014 vastgesteld.

Lidmaatschap van de coalitie of oppositie heeft ook invloed op het aantal gestelde achterban georiënteerde parlementaire vragen, maar het is nog onduidelijk tot welk effect precies. In Ierland stellen coalitiepartijen meer achterban georiënteerde vragen (Martin, 2011), terwijl in Duitsland en Italië oppositiepartijen dit vaker doen (Russo, 2011; Zittel *et al.*, 2019). Om te onderzoeken wat het effect in Nederland is van een positie in de coalitie of in de oppositie is ook deze als variabele in de analyses meegenomen. Coalitie is daarbij gecodeerd als 1 en oppositie als 0. Of een parlementariër tot een coalitie- of de oppositiepartij behoorde is wederom ontleend aan de website *www.parlement.com*.

Tot slot is gekozen om in beide analyses de lijsttrekker van de partij niet mee te nemen. Door de aard van het Nederlandse kiesstelsel kunnen burgers alleen op een persoon stemmen en niet op een partij. Dit zorgt ervoor dat een stem op de lijsttrekker gezien wordt als een stem op de partij. Om deze reden wordt een onevenredig aantal voorkeurstemmen op de partijleider verwacht die niet representatief is voor de analyse en daarom buiten beschouwing gelaten wordt.

De binaire logistische regressieanalyse en de Poisson regressieanalyse

De datasets zijn vervolgens geanalyseerd met de binaire logistische regressieanalyse en de Poisson regressieanalyse. De binaire logistische regressieanalyse is een analyse die gebruikt wordt in gevallen waarin de voorspelling slechts twee uitkomsten kan hebben (Field, 2013, p. 761). Om met de datasets een logistische regressieanalyse te kunnen doen zijn de data omgevormd van het aantal regionale parlementaire vragen, naar wel (1) of geen (0) gestelde parlementaire vraag. Hierdoor werd deze afhankelijke variabele geschikt voor een binaire logistische regressieanalyse.

Poisson regressieanalyse is een analyse die gebruikt wordt om *count* uitkomsten te voorspellen die plaatsvinden binnen een gegeven ruimte of tijdsspanne (King, 1988). De *counts* zijn een reflectie van gebeurtenissen die niet vaak voorkomen of in lage hoeveelheden (Osborne, 2017). Wanneer een distributiewaarde van minder dan tien verwacht wordt voor de afhankelijke variabelen is een Poisson analyse passend (Osborne, 2015). Voor deze analyse was geen aanpassing van de datasets nodig.

Resultaten

Uiteindelijk hebben de 630 geselecteerde parlementaire vragen tot 880 genoteerde vragen geleid. Hiervan zijn er in de kwantitatieve dataset 213 aan een specifieke Kieskring toe te kennen. In de kwalitatieve dataset waren dit 232 parlementaire vragen. Vervolgens zijn met de twee datasets twee verschillende analyses uitgevoerd: een binaire logistische regressieanalyse en een Poisson regressieanalyse.

Voordat de binaire logistische regressieanalyse is toegepast is onderzocht of het geschatte model van de logistische regressieanalyse goed bij de data past. Dit is gedaan aan de hand van Chi²-toets en de *Hosmer and Lemeshow Goodness-of-Fit Test*. De kwalitatieve dataset had een Chi² waarde 60,875 en de kwantitatieve dataset een Chi² waarde van 66,397, beide met een significantie van $p < 0,05$. Dit houdt in dat voor beide datasets de variabelen beter bij het model passen dan wanneer deze variabelen niet gebruikt zouden worden voor het verklaren van de kans of de belangen van een regionale achterban met een parlementaire vraag worden vertegenwoordigd. De *Hosmer and Lemeshow Goodness-of-Fit Test* was voor de kwalitatieve dataset 0,220 en voor de kwantitatieve dataset 0,748, en daarmee voor beide niet significant. Dit houdt in dat het gekozen model van de logistische regressieanalyse goed bij de data past. Voor zowel de kwalitatief als kwantitatief verkregen dataset kon aldus op basis van zowel de Chi²-toets als de *Hosmer and Lemeshow Goodness-of-Fit Test* worden geconcludeerd dat de verzamelde data goed bij het model van de logistische regressieanalyse past.

Om te toetsen of de twee datasets geschikt zijn voor de Poisson analyse is gekeken naar de *Omnibus test* en de *Value/df*. De *Omnibus test* had voor beide datasets een significantie van $p < 0,05$. Dit houdt in dat de bij de analyses gebruikte onafhankelijke variabelen een significante verbetering betekenen ten opzichte van de situatie dat deze variabelen niet gebruikt zouden zijn.

De *Value/df* geeft voor de kwalitatieve dataset een waarde van 0,416 en voor de kwantitatieve dataset een waarde van 0,384. Beide waardes bedragen dus minder dan 1 en dat houdt in dat extreem hoge of lage uitkomsten vaker voorkomen dan op grond van een Poissonverdeling verwacht mag worden (Karazsia en Van Dulmen, 2008). Alhoewel dit fenomeen – *overdispersie* – vaak voorkomt kan dit de betrouwbaarheid van de analyse aantasten en zullen de waardes met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden.

Tabel 1. Frequentietabel van de variabelen uit de datasets

	M	SD	Min	Max	<i>n</i>
Aantal parlementaire vragen					
Logistisch kwalitatief	0,05	0,231	0	1	3120
Logistisch kwantitatief	0,05	0,226	0	1	3120
Poisson kwalitatief	0,08	0,364	0	9	3120
Poisson kwantitatief	0,07	0,347	0	9	3120
Voorkeurstemmen	0,05	0,096	0	0,917	3120
Coalitie	0,53	0,499	0	1	3120
Lijstzekerheid	0,71	0,325	0,105	1,5	3120
Link Kieskring					
Geboren	0,04	0,207	0	1	3120
Woonzaam	0,05	0,217	0	1	3120
Expertise					
SZW	0,17	0,378	0	1	3120
KOREL	0,16	0,367	0	1	3120

In Tabel 1 zijn de gegevens van de gebruikte datasets aan de hand van de analyses uiteengezet. Wat opvalt is dat ondanks het verschil in gebruikte verzamelmethode – kwalitatief en kwantitatief – er niet heel veel verschil lijkt te zijn tussen het gemiddelde en de standaard afwijking. Beide methodes leidden tot nagenoeg dezelfde data. De maximale waarde die het relatief aantal voorkeurstemmen uit een Kieskring aangenomen heeft is 0,917. Dit is voor een kiessysteem dat uit één kiesdistrict bestaat bijzonder veel. Lijstzekerheid heeft – zoals verwacht

– een maximale waarde hoger dan 1 aangenomen. Dit komt doordat verkozen parlementariërs doorgeschoven zijn naar het kabinet of tijdens de kabinetsperiode zijn uitgevallen en vervangen zijn door kandidaten die lager op de lijst stonden dan het door hun partij behaalde aantal zetels.

In Tabel 2 zijn de gegevens van de binaire logistische regressieanalyse uiteengezet voor de twee verschillende datasets. Model 1 is de kwantitatief vergaarde dataset en model 2 de kwalitatief vergaarde dataset. Alhoewel de gepresenteerde waarden van beide modellen enigszins van elkaar afwijken, geven beide modellen dezelfde – en in dezelfde mate – significantie weer voor de geanalyseerde variabelen.

Tabel 2. Logistische analyse voor de kans een regionale achterban te vertegenwoordigen

	Model 1		Model 2			
	Exp(B)	S.E.	B	Exp(B)	S.E.	B
(Constante)	0,110	0,212	-2,210	0,109	0,208	-2,214
Voorkeurstemmen	10,390***	0,758	2,341	14,565***	0,753	2,679
Coalitie	0,432***	0,170	-0,840	0,558***	0,160	-0,583
Lijstzekerheid	0,664	0,248	-0,409	0,640	0,241	-0,446
Link Kiesking						
Geboren	1,513	0,320	0,414	1,786	0,304	0,580
Wonen	1,156	0,402	0,145	0,808	0,422	-0,213
Expertise						
SZW	0,495**	0,260	-0,702	0,509**	0,247	-0,675
KOREL	0,480**	0,268	-0,733	0,390**	0,281	-0,941

***p < 0,001, **p < 0,01, *p < 0,05

Er zijn vier variabelen significant in zowel model 1 als 2: het relatief aantal voorkeurstemmen, coalitie en onder expertise zowel commissie SZW als KOREL.

Relatieve voorkeurstemmen heeft een Exp (B) van 10,390 en 14,565. Dit houdt in dat de kans op het stellen van een regionale georiënteerde parlementaire vraag toeneemt met een (afgeronde) factor 10,4 voor de kwantitatieve en 14,6 voor de kwalitatieve dataset bij een

verschuiving van 1,0 van het relatief aantal voorkeurstemmen. Wanneer een parlementariër 10% van de voorkeurstemmen uit een bepaalde Kieskring heeft verkregen, neemt de kans op het stellen van regionale parlementaire vraag over die regio dus toe met 1,04 voor de kwantitatieve dataset en met 1,46 voor de kwalitatieve dataset. Dit is een groot verschil in uitkomst tussen beide datasets. Dat verschil kan worden verklaard aan de hand van de totstandkoming van de verschillende datasets. Blijkbaar leidt de kwalitatieve – meer secure – dataverzameling tot een groot verschil ten opzichte van de kwantitatieve manier. Dit zou betekenen dat alhoewel er tussen beide methode overlap zit in de significantie van de variabelen, de implicatie van die significantie sterk varieert. Wanneer gekeken wordt naar het relatief aantal voorkeurstemmen kan worden geconcludeerd dat het wel degelijk een groot verschil maakt of de data op een kwantitatieve of kwalitatieve manier verzameld wordt.

Wanneer een parlementariër deel uitmaakt van de coalitie heeft dit met een vermenigvuldigingsfactor van 0,432 voor de kwantitatieve en 0,558 voor de kwalitatieve dataset een significant (negatief) effect op de kans dat die parlementariër een parlementaire vraag stelt ten behoeve van zijn regio de kans neemt in dat geval in beide modellen behoorlijk af. Dit wijkt af van onderzoek gedaan in Ierland (Martin, 2011), maar is in lijn met landen als Duitsland en Italië (Russo, 2011; Zittel *et al.*, 2019) waar oppositiepartijen meer parlementaire vragen stellen gericht op een regionale achterban.

Tot slot is expertise significant gebleken voor zowel de commissie SZW, als de commissie KOREL. Voor de kwantitatieve dataset neemt de kans met 0,495 toe wanneer een parlementariër lid is van commissie SZW en met 0,480 toe bij lidmaatschap van KOREL. Deze afname van de kans op regionale vertegenwoordiging is ook in het kwalitatieve model geconstateerd. Hier neemt de kans met 0,509 toe bij lidmaatschap van SZW en met 0,390 wanneer een parlementariër lid is van KOREL. Er werd verwacht dat expertise een significant (positief) effect had op regionale vertegenwoordiging als deze expertise toe te spitsen was op

een regionale achterban (Soroka *et al.*, 2009). Van alle commissies waren SZW en KOREL het meest van toepassing op een regionale achterban, maar uit de analyse in dit onderzoek blijkt dat dit niet de kans vergroot op regionale vertegenwoordiging, maar juist verkleint.

Lijstzekerheid en een link met de Kieskring zijn niet significant gebleken in zowel model 1 als 2. Dit houdt in dat in beide gevallen er geen relatie is gevonden die van betekenis is voor het verklaren van het aantal gestelde regionaal georiënteerde parlementaire vragen.

In Tabel 3 worden de resultaten van de twee Poisson regressieanalyses weergegeven. Wederom is model 1 met de kwantitatieve dataset en model 2 met de kwalitatieve dataset tot stand gekomen. Significante variabelen zijn in beide modellen het relatief aantal voorkeurstemmen, de coalitie, geboren in de Kieskring en expertise door de commissies SZW en KOREL. In model 2 is ook lijstzekerheid significant.

Het relatief aantal voorkeurstemmen heeft een Exp (B) in model 1 van 7,584 en 8,734 in model 2. Wanneer een parlementariër 1 verschuift op de schaal van het relatief aantal verkregen voorkeurstemmen neemt de kans op het stellen van een regionale parlementaire vraag toe met 658,4% voor model 1 en 773,4% voor model 2. Dit houdt in dat wanneer er twee parlementariërs zijn waarvan er één 0 voorkeurstemmen heeft verkregen uit een Kieskring en de ander 10% van het relatief aantal voorkeurstemmen de kans op het stellen van een regionale parlementaire vraag toeneemt met 65,84% in model 1 en 77,34% in model 2. Er is dus een verschil van factor 1,15 tussen de kwalitatieve en kwantitatieve dataset.

Tabel 3. Poisson analyse voor de kans een regionale achterban te vertegenwoordigen

	Model 1			Model 2		
	Exp(B)	S.E.	B	Exp(B)	S.E.	B
(Constante)	0,086	0,437	-2,450	0,043	0,478	-3,155
Voorkeurstemmen	7,584***	0,551	2,026	8,734***	0,546	2,167
Coalitie	1,708***	0,141	0,535	1,586***	0,132	0,461
Lijstzekerheid	0,669	0,211	-0,401	0,638*	0,199	-0,450
Link Kiesking						
Geboren	0,387***	0,221	-0,948	0,366***	0,210	-1,001
Wonen	0,910	0,324	-0,094	1,191	0,330	0,175
Expertise						
SZW	2,097***	0,233	0,618	2,180***	0,222	0,779
KOREL	1,856**	0,224	0,740	1,943**	0,215	0,664

***p < 0,001, **p < 0,01, *p < 0,05

Coalitie heeft een Exp (B) waarde van 1,708 in model 1 en 1,586 in model 2. Wanneer een parlementariër lid is van de oppositie neemt de kans met 70,8% toe dat hij een regionaal georiënteerde parlementaire vraag stelt. Voor de kwalitatieve dataset is dit een toename van 58,6% bij lidmaatschap van de oppositie ten opzichte van lidmaatschap van de coalitie. De kans dat leden van oppositiepartijen regionaal georiënteerde parlementaire vragen stellen is dus groter dan bij coalitieleden.

Lijstzekerheid is alleen in model 2 significant met een Exp (B) van 0,638. Dit houdt in dat wanneer lijstzekerheid toeneemt met 1, de kans op het stellen van parlementaire vragen over een regio afneemt met 36,2%. Hoe lijstonzekerder een parlementariër, hoe minder groot de kans is op het stellen van regionale parlementaire vragen. Lijstzekerheid heeft in deze analyse – net als in Portugal (Fernandes *et al.*, 2018) – invloed op het aantal regionale parlementaire vragen.

Wanneer een parlementariër niet geboren is in de Kieskring, neemt de kans op het stellen van een regionale parlementaire vraag af met 61,3% voor model 1 en 63,4% voor model 2. Dit

betekent dat wanneer de betreffende parlementariër wel in de Kieskring geboren is de kans dus groter is op het stellen van een regionale parlementaire vraag dan wanneer dit niet het geval is. Dit is in lijn met onderzoek gedaan door Russo (2011).

Expertise in de vorm van lidmaatschap van commissies SZW of KOREL zijn voor zowel model 1 als model 2 significant. In model 1 is de Exp (B) voor SZW 2,097 en voor KOREL 1,856. Wanneer een parlementariër geen lid is van de commissie SZW neemt de kans dat hij een regionaal georiënteerde parlementaire vraag stelt toe met 109,7%. Hetzelfde geldt voor KOREL, maar dan neemt de kans toe met 85,6%. In model 2 neemt die kans bij geen lidmaatschap van SZW toe met 118% en voor KOREL met 94,3%.

Verschillen kwantitatieve en kwalitatieve resultaten

Wanneer beide datasets met elkaar worden vergeleken binnen zowel de logistische analyse als de Poisson analyse valt op dat de significanties nagenoeg hetzelfde zijn. Het enige verschil op dit gebied zit in de significantie van lijstzekerheid voor model 2 van de Poisson analyse. Voor het meten van een significant effect van onafhankelijke variabelen op het aantal regionale parlementaire vragen zit geen wezenlijk verschil tussen of de data kwantitatief of kwalitatief verzameld wordt. Dit geldt niet wanneer wordt gekeken naar de interpretatie van wat die significante waarde daadwerkelijk voor invloed hebben. Hiertussen zitten wel degelijk verschil.

In de logistische analyse is de Exp (B) van voorkeurstemmen voor het kwantitatieve model 10,390 en voor het kwalitatieve model 14,565. Dit is een verschil in kans van meer dan 40%. Voor coalitie is het verschil tussen de kwantitatieve en kwalitatieve interpretatie van de kans op regionale parlementaire vragen bijna 30% in het voordeel van de kwalitatieve methode. Lidmaatschap van commissie KOREL meet een verschil in kans van 23% tussen de kwantitatieve en kwalitatieve dataset in het voordeel van de laatstgenoemde. In de Poisson analyse wordt het verschil tussen de datasets aanzienlijk minder. Iets meer dan 15% voor het

relatief aantal voorkeurstemmen, bijna 8% voor coalitie. Bij de overige variabelen schommelde het verschil rond de 5% tussen de kwantitatieve en kwalitatieve dataset.

Conclusie

In dit onderzoek is antwoord gezocht op de vraag in hoeverre regionale vertegenwoordiging op nationaal niveau verklaard kan worden aan de hand van voorkeurstemmen. Naast voorkeurstemmen is ook onderzocht in hoeverre het lidmaatschap van de coalitie/oppositie, lijstzekerheid, een link met de kieskring door woonplaats of geboorte en expertise in de vorm van commissielidmaatschap van SZW of KOREL van invloed zijn op het aantal gestelde regionaal georiënteerde parlementaire vragen. Het aantal gestelde regionaal georiënteerde parlementaire vragen is voor 156 parlementariërs in de periode van 5 november 2012 tot en met 26 oktober 2017 op zowel kwantitatieve als kwalitatieve wijze in kaart gebracht. Er zijn 630 parlementaire vragen onderzocht, die leidden tot 880 geregistreeerde parlementaire vragen in totaal. Vervolgens zijn de kwantitatieve en kwalitatieve dataset geanalyseerd aan de hand van twee analyses, de binaire logistische regressieanalyse en de Poisson regressieanalyse.

Voorkeurstemmen zijn in beide analyses voor zowel de kwantitatief als kwalitatief vergaarde dataset significant gebleken. Hoe hoger het aantal relatief verkregen voorkeurstemmen is dat een parlementariër uit een Kieskring heeft verkregen, hoe groter de kans is dat hij bij het stellen van parlementaire vragen opkomt voor de belangen van deze Kieskring. Naast voorkeurstemmen hebben in beide analyses en voor beide datasets het lidmaatschap van de coalitie of oppositie en expertise een significant effect op het aantal op de regionale achterban georiënteerde parlementaire vragen. Lidmaatschap van de oppositie vergroot de kans op het stellen van regionale parlementaire vragen. Uit onderzoek bleek dat het per land verschilt wat het effect van deze variabelen is. In tegenstelling tot Ierland (Martin, 2011) kan worden geconcludeerd dat voor parlementariërs uit Nederland – net als in Duitsland (Zittel *et al.*, 2019) en Italië (Russo, 2011) – de kans op het stellen van een regionale parlementaire vraag toeneemt bij lidmaatschap van de oppositie. Expertise werd verwacht een positief effect te hebben op het

aantal regionale parlementaire vragen wanneer deze expertise is toe te spitsen op een regionale achterban (Soroka *et al.*, 2009). In het geval van Nederland is hiervoor in dit onderzoek geen bewijs gevonden. Expertise van de commissies SZW of KOREL leidden wel tot een significant effect ten opzichte van de afhankelijke variabelen. Dit is echter geen positief, maar negatief effect. Lidmaatschap van commissies SZW of KOREL verkleinen de kans op het stellen van een regionaal georiënteerde parlementaire vraag.

In de Poisson regressieanalyse is zowel kwantitatief als kwalitatief de link met de Kieskring door geboorte significant. Wanneer een parlementariër geboren is in een Kieskring neemt de kans toe dat hij een parlementaire vraag over die Kieskring stelt. Dit is in lijn met eerder onderzoek waarin geconcludeerd werd dat een link met de regio voor meer vertegenwoordiging van die regio in het nationale parlement zorgt (Russo, 2011). Tot slot was lijstzekerheid significant in de Poisson regressieanalyse die is gedaan met de kwalitatieve dataset. Dit is een negatief effect. Hoe lijstzekerder een parlementaire is, hoe groter de kans wordt op het stellen van regionale parlementaire vragen. De overige variabelen, de link Kieskring door woonplaats en lijstzekerheid – met uitzondering van de kwalitatieve Poisson analyse – zijn niet significant. Dit betekent dat voor deze variabelen geen relatie is gevonden met het aantal regionaal georiënteerde parlementaire vragen.

De analyses van de kwalitatieve en kwantitatieve dataset in beide analyses kwam nagenoeg op dezelfde significante variabelen uit. Alleen de significantie van de lijstzekerheid in de kwalitatieve Poisson regressieanalyse week af. Het onderzoek naar de vraag óf er een significant effect is van de gekozen variabelen op het aantal regionale parlementaire vragen heeft verschil opgeleverd tussen beide datasets. Het onderzoek naar de vraag wát het effect van die significante variabelen op het aantal regionale parlementaire vragen heeft dat verschil wel aangetoond. In beide analyses was het verschil in variabelen voor de twee datasets het grootst voor de variabele voorkeurstemmen.

De resultaten van dit onderzoek vormen een aanvulling op de verklaring die de huidige literatuur geeft voor de hoeveelheid achterban georiënteerde parlementaire vragen. In het Nederlandse kiessysteem – waar parlementariërs verder weinig prikkels hebben om een regionale achterban te vertegenwoordigen - hebben voorkeurstemmen wel degelijk invloed op het gedrag van parlementariërs. De politieke partij is leidend in het opstellen van de rangorde van de kieslijst en bepaalt daarmee in principe de kans voor een parlementariër om verkozen te worden. Het is niet aannemelijk dat individuele parlementariërs op basis van voorkeurstemmen uit een regionale achterban verkozen worden: daarvoor is de drempel in het Nederlandse systeem eenvoudigweg te hoog. Doordat er een significant effect is gevonden voor de voorkeurstemmen is het wel aannemelijk dat wanneer parlementariërs worden verkozen op basis van hun lijstplaats bepaald door de partij, zij de rol van *constituency servant* op zich nemen voor een bepaalde regio afhankelijk van het aantal voorkeurstemmen dat zij uit die regio hebben gekregen. De Nederlandse kiezer geeft door middel van voorkeurstemmen niet alleen voorkeur aan een individu ten opzichte van de overige verkiesbare kandidaten, maar laat hiermee ook zien dat hij iets verwacht van die parlementariër. Uit dit onderzoek blijkt dat de parlementariër – zelfs als er verder nauwelijks electorale prikkels zijn – wel degelijk gehoor geeft aan deze verwachting.

De kwantitatieve methode waarmee de parlementaire vragen zijn onderzocht is in dit onderzoek beperkt gebleven tot plaatsnamen. Alhoewel het verschil tussen de kwantitatieve en kwalitatieve datasets niet heel groot is gebleken – 232 regionale parlementaire vragen voor de kwalitatieve dataset en 213 regionale parlementaire vragen voor de kwantitatieve dataset – kan dit verschil verder worden verkleind worden door niet alleen plaatsnamen, maar ook grote lokaal gevestigde bedrijven, ziekenhuizen of andere regionaal relevante instanties mee te nemen in de kwantitatieve analyse. Daarnaast zou de tekst van de parlementaire vragen opgeschoond kunnen worden zodat in de voetnoten de bronvermelding van (lokale) kranten niet langer tot

onbedoelde signalering van plaatsnamen leidt. Vervolgonderzoek op een kwantitatieve manier naar het verklaren van aantallen regionale achterban georiënteerde parlementaire vragen zou daardoor tot meer accurate resultaten leiden en dus meer geïndiceerd zijn om een groter aantal vragen te onderzoeken.

Het onderhavige (ook kwalitatieve) onderzoek moest zich omwille van de haalbaarheid beperken tot 630 parlementaire vragen gesteld tijdens het kabinet Rutte II, een periode van vijf jaar. Dat is een behoorlijk aantal, maar een klein percentage van het totaal aantal in die periode gestelde schriftelijke parlementaire vragen. Uitgebreider onderzoek naar de parlementaire vragen tijdens die periode of naar parlementaire vragen uit verschillende kabinetsperiodes zou een breder beeld geven van de (door de tijd af- of toenemende?) mate van invloed van de onderzochte variabelen op die vragen. Voer voor toekomstig onderzoek!

Literatuurlijst

- Andeweg, R. B. (2005). The Netherlands: the sanctity of proportionality. *The Politics of electoral systems*, 491-510.
- Andeweg, R. B., & Thomassen, J. (2011). Pathways to party unity: Sanctions, loyalty, homogeneity and division of labour in the Dutch parliament. *Party Politics*, 17(5), 655-672.
- Auel, K., Rozenberg, O., & Tacea, A. (2015). To scrutinise or not to scrutinise? Explaining variation in EU-related activities in national parliaments. *West European Politics*, 38(2), 282-304.
- Borghetto, E., & Lisi, M. (2018). Productivity and reselection in a party-based environment: evidence from the Portuguese case. *Parliamentary Affairs*, 71(4), 868-887.
- Borghetto, E., Santana-Pereira, J., & Freire, A. (2020). Parliamentary Questions as an Instrument for Geographic Representation: The Hard Case of Portugal. *Swiss Political Science Review*, 26(1), 10-30.
- Carey, J. M. (2007). Competing principals, political institutions, and party unity in legislative voting. *American Journal of Political Science*, 51(1), 92-107.
- CBS Dataportaal. (z.d.). CBS Open data Stateline. Geraadpleegd op 7 oktober 2021, van https://opendata.cbs.nl/statline/portal.html?_la=nl&_catalog=CBS&tableId=82050NE&_theme=765
- Däubler, T. (2020). National policy for local reasons: how MPs represent party and geographical constituency through initiatives on social security. *Acta Politica*, 55(3), 472-491.
- De Winter, L., & Dumont, P. (2006). Do Belgian parties undermine the democratic chain of delegation?. *West European Politics*, 29(5), 957-976.
- Fenno R. (1973) *Congressmen in Committees*. Brown: Little.

- Fernandes, J. M., Leston-Bandeira, C., & Schwemmer, C. (2018). Election proximity and representation focus in party-constrained environments. *Party Politics*, 24(6), 674-685.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. sage.
- Goodwin, M. (2015). Political science? Does scientific training predict UK MPs voting behaviour?. *Parliamentary Affairs*, 68(2), 371-392.
- Heitshusen, V., Young, G., & Wood, D. M. (2005). Electoral context and mp constituency focus in Australia, Canada, Ireland, New Zealand, and the United Kingdom. *American Journal of Political Science*, 49(1), 32-45.
- Kam, C. J. (2009). *Party discipline and parliamentary politics*. Cambridge University Press.
- Karazsia, B. T., & Van Dulmen, M. H. (2008). Regression models for count data: illustrations using longitudinal predictors of childhood injury. *Journal of pediatric psychology*, 33(10), 1076-1084.
- Kellermann, M. (2013). Sponsoring early day motions in the British House of Commons as a response to electoral vulnerability. *Political Science Research and Methods*, 1(2), 263-280.
- Kellermann, M. (2016). Electoral vulnerability, constituency focus, and parliamentary questions in the House of Commons. *The British Journal of Politics and International Relations*, 18(1), 90-106.
- King, G. (1988). Statistical models for political science event counts: Bias in conventional procedures and evidence for the exponential Poisson regression model. *American Journal of Political Science*, 838-863.
- Louwerse, T., & Otjes, S. (2016). Personalised parliamentary behaviour without electoral incentives: the case of the Netherlands. *West European Politics*, 39(4), 778-799.
- Martin, S. (2011). Using parliamentary questions to measure constituency focus: An application to the Irish case. *Political studies*, 59(2), 472-488.

- Norton, P. (1997). Roles and behaviour of British MPs. *The Journal of Legislative Studies*, 3(1), 17-31.
- Osborne, J. W. (2016). *Regression & linear modeling: Best practices and modern methods*. Sage Publications.
- Osborne, J. W. (2017). Best practices: A moral imperative. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 49(3), 153.
- Otjes, S., & Louwse, T. (2018). Parliamentary questions as strategic party tools. *West European Politics*, 41(2), 496-516.
- Rozenberg, O., & Martin, S. (2011). Questioning parliamentary questions. *The Journal of Legislative Studies*, 17(3), 394-404.
- Russo, F. (2011). The constituency as a focus of representation: Studying the Italian case through the analysis of parliamentary questions. *The Journal of Legislative Studies*, 17(3), 290-301.
- Schwarz, D., Schädel, L., & Ladner, A. (2010). Pre-Election Positions and Voting Behaviour in Parliament: Consistency among Swiss MPs. *Swiss Political Science Review*, 16(3), 533-564.
- Searing, D. (1994). *Westminster's world: understanding political roles*. Harvard University Press.
- Soroka, S., Penner, E., & Blidook, K. (2009). Constituency influence in parliament. *Canadian Journal of Political Science/Revue canadienne de science politique*, 42(3), 563-591.
- Strøm, K. (1997). Rules, reasons and routines: Legislative roles in parliamentary democracies. *The Journal of Legislative Studies*, 3(1), 155-174.
- Thomassen, J., & Andeweg, R. B. (2004). Beyond collective representation: individual members of parliament and interest representation in the Netherlands. *The Journal of Legislative Studies*, 10(4), 47-69.

- Tremblay, M. (1998). Do female MPs substantively represent women? A study of legislative behaviour in Canada's 35th Parliament. *Canadian Journal of Political Science/Revue canadienne de science politique*, 31(3), 435-465.
- Van Holsteyn en Rudy, J. J., & Andeweg, B. (2012). Tweede orde personalisering: voorkeurstemmen in Nederland. *Res Publica*, 2.
- Vliegthart, R., Walgrave, S., & Meppelink, C. (2011). Inter-party agenda-setting in the Belgian parliament: the role of party characteristics and competition. *Political Studies*, 59(2), 368-388.
- Zittel, T., Nyhuis, D., & Baumann, M. (2019). Geographic Representation in Party-Dominated Legislatures: A Quantitative Text Analysis of Parliamentary Questions in the German Bundestag. *Legislative Studies Quarterly*, 44(4), 681-711.